

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRAS

ĮSAKYMAS

DĖL BENDROJO UGDYMO MOKYKLŲ, VYKDanČIŲ PRADINIO IR PAGRINDINIO UGDYMO PROGRAMAS, STIPRINIMO IR INKLIUZINIO UGDYMO PLĖTROS 2014–2016 METŲ VEIKSMŲ PLANO PATVIRTINIMO

2014 m. rugsėjo 5 d. Nr. V-808
Vilnius

Igyvendindamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 228 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių patvirtinimo“, 103 ir 106 punktus:

1. T v i r t i n u Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkliuzinio ugdymo plėtros 2014–2016 metų veiksmų planą (pridedama).

2. R e k o m e n d u o j u savivaldybėms prisidėti prie Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkliuzinio ugdymo plėtros 2014–2016 metų veiksmų plano įgyvendinimo ir skirti savivaldybių biudžetų lėšų jam įgyvendinti.

3. P a v e d u Švietimo ir mokslo ministerijos Bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo departamentui (direktorius – Saulius Zybartas) koordinuoti Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkliuzinio ugdymo plėtros 2014–2016 metų veiksmų plano įgyvendinimą.

4. Šiuo įsakymu patvirtinto Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkliuzinio ugdymo plėtros 2014–2016 metų veiksmų plano:

4.1. 38 punktas, 1 ir 3 priedai įsigalioja 2015 m. sausio 1 dieną;

4.2. 38¹ punktas, 4 ir 5 priedai galioja iki 2014 m. gruodžio 31 dienos.

Švietimo ir mokslo ministras

Dainius Pavalkis

BENDROJO UGDYMO MOKYKLŲ, VYKdanČIŲ PRADINIO IR PAGRINDINIO UGDYMO PROGRAMAS, STIPRINIMO IR INKLIUZINIO UGDYMO PLĖTROS 2014– 2016 METŲ VEIKSMŲ PLANAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkliuzinio ugdymo plėtros 2014–2016 metų veiksmų plane (toliau – Veiksmų planas) pateiktos strateginių dokumentų nuostatos, kurias siekiama įgyvendinti, esamos būklės analizė, išdėstytas tikslas, uždaviniai ir priemonės, numatomi Veiksmų plano rezultatai, jo įgyvendinimo principai.

2. Veiksmų planas yra susitarimas dėl bendrų veiksmų, gerinant pradinio, pagrindinio ugdymo kokybę, plėtojant inkliuzinio ugdymo prieinamumą, mažinant ankstyvąjį pasitraukimą iš švietimo sistemos, sudarant sąlygas vartoti gestų kalbą, kompleksiskai teikiant švietimo pagalbą mokykloms, vaikams ir jų šeimoms, kuriant mokyklas-daugiafunkčius centrus, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes bendrojo ugdymo mokyklose, užtikrinant saugų toliau kaip 3 kilometrai nuo artimiausios mokyklos kaime gyvenančių vaikų ir specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų, nepajėgiančių savarankiškai atvykti į mokyklą, vežiojimą ir tam kryptingai skiriant finansinius, materialinius ir intelektualinius išteklius. Veiksmų planas parengtas, remiantis Strateginio planavimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“.

3. Veiksmų plano priemonių įgyvendinimą numatoma tęsti 2017–2022 metais.

II. ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ

4. Valstybės švietimo raidos kryptys, nubrėžtos strateginiuose dokumentuose:

4.1. Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“, numatyta:

4.1.1. sukurti ir visose švietimo įstaigose įdiegti mokinių kūrybingumui, ieškojimams ir tobulėjimui atviras mokymosi programas;

4.1.2. daugiau dėmesio skirti individualiems asmens gebėjimams ugdyti;

4.1.3. sukurti kūrybingumui palankią aplinką mokyklose;

4.1.4. sukurti mokyklose praktinių įgūdžių tobulinimo bazes, kurios yra ypač svarbios aukštesniesiems mokinių gebėjimams ugdyti;

4.1.5. užtikrinti vaikų ugdymo pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas prieinamumą ir kokybę, išplėtoti popamokinio užimtumo ir bendruomenės centrų veiklą, t. y. sudaryti palankias sąlygas derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus;

4.1.6. padėti socialinę atskirtį patiriantiems vaikams išsaugoti ir stiprinti gyvenimo kokybę, užtikrinti lygias galimybes visiems.

4.2. Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XII-745 „Dėl Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos patvirtinimo“ (toliau – VŠS), numatyta:

4.2.1. siekti, kad besimokančiųjų įgyjamos kompetencijos sudarytų prielaidas jiems būti visaverčiais sparčiai besikeičiančios visuomenės piliečiais;

4.2.2. plėtoti švietimo sistemos alternatyvas, kurios būtų prieinamos, patrauklios ir vertingos dabar menkai į mokymąsi įtrauktoms visuomenės grupėms – vaikams nuo gimimo iki privalomo mokymosi mokykloje, socialinės rizikos grupės jaunimui, suaugusiesiems, taip pat kaimo gyventojams;

4.2.3. suteikti mokiniams palankiausias galimybes išskleisti individualius gebėjimus ir tenkinti specialiuosius ugdymosi poreikius. Teikti veiksmingą pedagoginę ir psichologinę pagalbą mokiniams, patiriantiems mokymosi sunkumų;

4.2.4. stiprinti motyvaciją, suteikiant galimybių mokytojams nuolat tobulinti kvalifikaciją, plečiant kultūrinį akiratį, didinant šiuolaikinių technologijų išmanymą, orientuojantis į kūrybiškumo, pilietiškumo, lyderystės, verslumo ugdymą ir atrandant įvairesnę pedagoginių funkcijų spektrą. Sudaryti galimybę ilgai dirbantiems aktyviems mokytojams tobulinti kvalifikaciją aukštojoje mokykloje;

4.2.5. turtinti mokymosi, praktinio taikymo aplinką mokyklose.

5. Atnaujintos bendrosios bendrojo ugdymo programos orientuotos į bendrųjų kompetencijų ir esminių dalykinių kompetencijų ugdymą, itin daug dėmesio skiriant mokymuisi mokytis, į ugdymo turinio diferencijavimą ir individualizavimą, į mokinių mokymosi krūvio mažinimą. Tačiau mokykloms trūksta gebėjimų tikslingai, lanksčiai formuoti ir įgyvendinti mokyklos ugdymo turinį, jį pritaikant įvairių poreikių ir gebėjimų mokiniams.

6. Anksti iš švietimo sistemos pasitraukia apie 9 proc. Lietuvos jaunimo, esame geriausiųjų Europos Sąjungos valstybių narių dešimtuoke (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>; www.svis.smm.lt; www.stat.gov.lt), tačiau mokyklų nelankančių vaikų skaičius kelia susirūpinimą. Dalis tėvų ir mokinių nepatenkinti mokykloje vyraujančiais mokymo metodais, pageidauja daugiau alternatyvų.

7. Ekonominio ir socialinio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (angl. *Organisation for Economic and Social Cooperation and Development*, toliau – OECD) tarptautinio penkiolikmečių tyrimo (angl. *Programme for International Student Assessment*, toliau – PISA), Tarptautinės švietimo pasiekimų vertinimo asociacijos (angl. *International Association for the Evaluation of Educational Achievement*, toliau – IEA) tarptautinio skaitymo gebėjimų tyrimo (angl. *Progress in International Reading Literacy Study*, toliau – PIRLS), IEA tarptautinio matematikos ir gamtos mokslų tyrimo (angl. *Trends in International Mathematics and Science Study*, toliau – TIMSS) duomenys rodo, kad Lietuvos mokinių pasiekimai negerėja. Tarptautinio ketvirtokų skaitymo gebėjimų tyrimo PIRLS duomenimis, nuo 2001 m. iki 2011 m. Lietuvos ketvirtokų skaitymo pasiekimai krito statistiškai reikšmingai. Mokinių, nelankusių ikimokyklinio ugdymo mokyklų, pasiekimai žemesni už tų bendraamžių, kurie jas lankė bent metus. Remiantis tarptautinio TIMSS tyrimo 2011 metų duomenimis, Lietuvos mokiniai atskleidžia gerus matematikos gebėjimus 4 klasėje, tačiau 8 klasėje to padaryti negali. Palyginus TIMSS tyrimo Lietuvos 2011 m. aštuntokų rezultatus su 2003 m. ir 2007 m. rezultatais, statistiškai reikšmingo pagerėjimo nėra nė viename iš pasiekimų lygių. 2012 m. tarptautinio penkiolikmečių pasiekimų tyrimo OECD PISA duomenimis, skaitymo, matematinio ir gamtamokslinio raštingumo rodikliai statistiškai reikšmingai žemesni, palyginti su OECD PISA vidurkiu. Beveik pusė (49,3 proc.) Lietuvos penkiolikmečių nepasiekia pagrindinio (3) skaitymo gebėjimų, kurie būtini dalykų mokymosi turiniui ir užduotims suprasti, lygio. Matematinio raštingumo pagrindinio (3) lygio nepasiekia beveik 52 proc. penkiolikmečių. Gamtamokslinio raštingumo pagrindinio (3) lygio nepasiekia 43,7 proc. penkiolikmečių. 2012 m. OECD PISA duomenimis, ypač mažai Lietuvos mokinių pasiekia aukščiausią skaitymo, matematinio ir gamtamokslinio raštingumo pasiekimų lygį. Berniukų pasiekimai gerokai žemesni nei mergaičių. Gili socialinė atskirtis lemia didelius pasiekimų skirtumus tarp kaimo ir miesto gyvenamosiose vietovėse besimokančių mokinių. Žemi iš nepalankios mokymuisi socialinės ekonominės aplinkos mokinių pasiekimai.

8. Mokinių pasiekimų tyrimai rodo žemą matematinio raštingumo lygį Lietuvos mokyklose. 2012 metų PISA tyrimo duomenimis, net 26 proc. Lietuvos penkiolikmečių nepasiekia 2 lygio matematinio raštingumo, kuris yra būtinas tolesniam mokymuisi ir gyvenimui šiuolaikinėje visuomenėje, o aukščiausius lygius (5 arba 6) Lietuvoje pasiekia mažiau nei 10 proc. mokinių. Būtinas matematinio ugdymo turinio pertvarkymas, atsižvelgiant į: aukštesniųjų gebėjimų ugdymą,

sudominimą mokytis matematikos, integracijos galimybes su informatika, informacinėmis technologijomis.

9. VŠŠ nustatytas siekinys, – kad iki 2022 metų tik 20 proc. mokinių nepasieks matematinio raštingumo ir tik 14 proc. mokinių nepasieks gamtamokslinio raštingumo 2 (iš 6) tarptautinio penkiolikmečių mokymo pasiekimų tyrimo OECD PISA lygio. Europos Komisijos darbo grupė „Dėl matematikos, gamtos mokslų ir technologijų mokymo“ dėl matematikos ir gamtos mokslų žemų pasiekimų šalims rekomenduoja politiniame lygmenyje aiškiai išreikšti siekį iki 2020 metų sumažinti iki 10 proc. mokinių, kurių pasiekimai pagal OECD PISA tyrimą yra žemi, t. y. nepasiekia 2 lygio; teikti nuolatinę intensyvią pagalbą dėl žemų matematikos, gamtos mokslų pasiekimų, naudojant lanksčius mokinių su žemais pasiekimais atpažinimo įrankius, teikiant integruotą pagalbą, ugdant mokytojų kompetencijas, mokytojų profesionalumą, akcentuojant motyvacijos elgesio aspektus, personalizuojant mokymą(si) tikslinėse aplinkose.

10. Pastaraisiais metais informacinių komunikacinių technologijų (toliau – IKT) srityje įvyko esminių pokyčių: atsirado antrosios kartos saityno technologijos (web 2.0), suklestėjo socialiniai tinklai, smarkiai padidėjo ryšio linijų pralaidumas, mobilumas ir nuolatinė prieiga, pinga ar tampa nemokamos debesų kompiuterijos paslaugos, atsirado jų integracijos ir taikymo asmeniniams poreikiams galimybių. Naujovės sąlygoja vis platesnį IKT taikymą, leidžia informaciją perteikti vaizdais. Dėl šių pokyčių reikia peržiūrėti ir keisti ugdymo procesą, informatikos ir informacinių technologijų ugdymo turinį.

11. Gamtos mokslų programos yra fragmentuotos, nesuderintos, todėl nepalankios mokiniams įgyti kūrybinio mąstymo bei problemų sprendimo gebėjimus, holistinį pasaulio supratimą. Vieno gamtos mokslų dalyko (biologijos, chemijos ar fizikos) mokytojams mažesnėse mokyklose nepakanka krūvio, tenka dirbti dviejose ar trijose mokyklose. Integruotas gamtos mokslų mokymas 5–8 klasėse ir mokytojų parengimas integruotai mokyti gamtos mokslų leistų spręsti šias problemas.

12. Mokyklose per mažai dėmesio skiriama mokinių kritinio mąstymo gebėjimams stiprinti. Mokytojas yra pagrindinis informavimo šaltinis – kalba, demonstruoja ir iliustruoja. Į aktyvųjį mokinių mokymąsi ir kritinio mąstymo ugdymą orientuotus metodus (pavyzdžiui, darbas mažose grupėse, projektinė veikla, tyrimai) mokytojai taiko palyginti retai (Šiuolaikinių didaktikų centro 2010 metų tyrimas „Kritinio mąstymo ugdymo principų integravimas į Lietuvos bendrojo ugdymo sistemą“, www.sdcentras.lt/pr_ctp/tyrimas.pdf). Mokytojams labai svarbu išmanyti naujos kartos mokinių pažintinės veiklos, elgsenos, mokymosi ypatumus.

13. Mokyklose egzistuoja perėjimo iš poveikio paradigmos į mokymosi paradigmą problema. Dažniausiai pamokose taikomi tradiciniai, poveikio paradigmą būdingi mokymo metodai (2010 m. tyrimas „12–14 metų mokinių mokymo(si) didaktinės problemos ir jų sprendimo galimybės“, www.alternatyvusisugdymas.lt/.../10_09_03_AU_galimybiu_studija.pdf).

14. Nėra ankstyvojo mokymosi sunkumų diagnozavimo, nepakanka savalaikės pagalbos mokymosi sunkumų ir žemus pasiekimus turintiems mokiniams.

15. Decentralizavus ikimokyklinio ugdymo programų rengimą, neliko susitarimų, kurie mokytojams būtų orientyrais, rodančiais, ko siekti, ugdant vaikus pagal ikimokyklinio ugdymo programą, kaip įsivertinti, ar pasiekta vaiko pažanga. 2009 m. atlikto tyrimo „Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizė“ (www.upc.smm.lt/.../Ikimokyklinio,%20priesmokyklinio%20ugdymo%20...) rezultatai parodė, kad mokytojams trūksta gebėjimų modeliuoti konkretų ugdymo turinį, individualizuoti vaikų ugdymą ir sieti jį su realiais ugdymosi poreikiais, planuoti ugdymo procesą, nustatyti vaikų pasiekimų lygmenis, kurti pasiekimų vertinimo sistemą.

16. 2012 m. atlikto tyrimo „Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo turinio programų dermė“ (www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir574/dir28/dir1/15_0.php) duomenimis, tarp ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programų trūksta dermės ir nuoseklaus tęstinumo, mokytojams sunkiai sekasi įvertinti skirtingus vaikų ugdymosi poreikius, tikslingai planuoti ir organizuoti ugdymo procesą, taikyti šiuolaikinius, naujus vaikų ugdymo ir pasiekimų vertinimo metodus. Tai ypač aktualu mokyklose, kuriose priešmokyklinio ugdymo pedagogais dirba pradinį klasių mokytojų kvalifikaciją turintys mokytojai.

17. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių dėl negalių, sutrikimų, mokymosi sunkumų ir nepalankios aplinkos, ugdymas(is) švietimo sistemoje drauge su bendraamžiais turi teigiamos įtakos visai mokyklos bendruomenei – ugdo toleranciją skirtybėms, skatina socialinę sanglaudą, solidarumą. Lietuvoje tik 1,2 proc. specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ugdomi specialiosiose mokyklose ar specialiosiose klasėse (Europos Sąjungos vidurkis – 2,3 proc.), kita dalis tokių mokinių yra ugdomi bendrųjų bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse. Inkluzinis ugdymas – procesas, užtikrinantis kokybišką ugdymą(si) visiems jo dalyviams, kai atsižvelgiama į kiekvieno mokinio, jo tėvų (globėjų, rūpintojų) lūkesčius, ugdymosi poreikių ypatumus, pagalbos ir paslaugų reikmes, užkertantis kelią „iškristi“ iš švietimo sistemos. Svarbiausios inkluzinio ugdymo prieinamumo, kokybės užtikrinimo ir ankstyvo pasitraukimo iš švietimo sistemos prevencijos sąlygos: veiksmingų inkluzinio ugdymo modelių taikymas, įvairių ugdymosi poreikių mokiniams patrauklaus ugdymo(si) proceso organizavimas, savalaikės specialiosios pedagoginės, psichologinės, socialinės pedagoginės ir specialiosios pagalbos teikimas. Mokykloms vis dar trūksta patirties organizuoti įvairių gebėjimų ir interesų mokinių ugdymą bendrosiose klasėse (grupėse).

18. Pastaraisiais metais stebima mokinių skaičiaus mažėjimo tendencija, tačiau švietimo pagalbos vis dar nepakanka, ypač jos trūksta kaimo gyvenamosiose vietovėse. Specialiosios pedagoginės pagalbos prieinamumas gerėja, tačiau ne visose bendrojo ugdymo mokyklose dirba reikiami švietimo pagalbos specialistai, ypač trūksta tiflopedagogų, surdopedagogų. 2012–2013 m. m. 22 proc. pagrindinių mokyklų neturėjo švietimo pagalbos specialistų. Mažą mokinių skaičių turinčiose mokyklose (iki 300 mokinių) švietimo pagalbos specialistai dažniausiai dirba ne visu darbo krūviu. Galimybių sudarymas mokytojams įgyti papildomą specialiojo pedagogo kvalifikaciją ar specialiajam pedagogui – tiflopedagogo ar surdopedagogo kvalifikaciją pagerintų specialiosios pedagoginės pagalbos prieinamumą. Taip pat šios pagalbos prieinamumą padidintų mobilios švietimo pagalbos teikimas.

19. Lietuvių gestų kalba yra Lietuvos kurčiųjų bendruomenės kalba, kurią vartoja daugiau kaip 6000 asmenų. Gestų kalba gimtąja kurčiųjų kalba pripažinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 630 „Dėl kurčiųjų gestų kalbos pripažinimo gimtąja kalba“. Šios kalbos tyrimai ir norminimas (gestų aprašų rengimas) pradėti tik 1995 metais, todėl šių darbų tęstinumas aktualus. Turtinga lietuvių gestų kalba – kurčiųjų ir žymiai sutrikusios klausos mokinių ugdymo(si) kokybės užtikrinimo pagrindas.

20. **Mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ugdymo individualizavimo, mokinių įvairovės priėmimo, bendradarbiavimo, siekiant veiksmingo visų mokinių ugdymosi, kompetencijos nepakankamos, todėl šių specialistų kvalifikaciją reikėtų tobulinti.** Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros metinio pranešimo „Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybė 2013 (4)“ (<http://www.nmva.smm.lt/wp-content/uploads/2012/12/Raportas-2013-geras.pdf>) išvadose nurodyta, kad nemažai mokytojų vis dar turi neigiamas nuostatas mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, atžvilgiu – yra linkę atsiriboti nuo nepažangių ir pedagogiškai apleistų vaikų. Šių mokinių įtraukčiai pritaria tik tada, kai mokiniai mokosi ne jų klasėje. Mokiniai, turintys mokymosi sunkumų ir dar papildomai patiriantys psichologinę įtampą mokykloje (dėl negebėjimo mokytis tuo pačiu lygiu kaip ir bendraamžiai, per sudėtingų užduočių ar patyčių), susiduria su akademine nesėkme.

21. Pastarųjų metų tyrimai apie mokytojų nuolatinę kvalifikacijos tobulinimą „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo padėties ir perkvalifikavimo poreikių tyrimas“ (<http://www.upc.smm.lt/projektai/perkva/naujienos/rait.php>), „Pradedančiųjų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir pagalbos jiems teikimo pirmaisiais pedagoginio darbo metais poreikių ir galimybių tyrimas“ (<http://www.upc.smm.lt/projektai/perkva/naujienos/rait.php>) ir įgyvendinamų projektų „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra“ patirtis atskleidžia, kad kvalifikacijos tobulinimas nėra nuoseklus ir kryptingas procesas, mokytojai nėra linkę greitai keistis ir atsisakyti inertiškai taikomų ugdymo metodų. Mokytojams trūksta kompetencijų taikyti inovatyvius metodus, ugdant mokinių aukštesnio lygio gebėjimus, dirbant su atskirų amžiaus tarpsnių ir skirtingų ugdymosi poreikių turinčiais mokiniais. Mokyklose per mažai

domimasi mokytojų kvalifikacijos tobulinimo „pridedamąja verte“, tikslingai tobulinti kvalifikaciją skatinami tik pavienių mokyklų mokytojai, stinga sisteminio požiūrio, sprendžiant mokytojų kvalifikacijos tobulinimo problemas. Pasigendama nuoseklaus ir tikslingo mokytojų kvalifikacijos tobulinimo. Minėtuose tyrimuose akcentuojamas inovatyvių kvalifikacijos tobulinimo formų, ilgalaikių stažuotų aktualumas, jos vertinamos kaip veiksminga forma, derinanti savyje praktinių ir teorinių žinių tobulinimą, stebint ir aktyviai dalyvaujant, sudaranti sąlygas įgyti šiuolaikiškų ugdymo metodų taikymo patirties.

22. Mokyklai keliamas uždavinys – padėti kiekvienam mokiniui, atsižvelgiant į jo gebėjimus, ugdymosi poreikius ir interesus bei tėvų (globėjų, rūpintojų) lūkesčius, išsiugdyti bendrąsias kompetencijas – mokėjimo mokytis, komunikavimo, pažinimo, socialinę pilietinę, iniciatyvumo ir kūrybingumo, asmeninę ir kultūrinę, kurios ypač reikšmingos asmens brandai, rengimuisi tolesniam mokymuisi ir profesinei karjerai, gyvenimui žinių visuomenėje. Tačiau dalyje mokyklų bendrųjų kompetencijų ugdymas dar nėra ugdymo proceso dalis, atsispindinti tiek pamokinėje, tiek ir nepamokinėje veikloje. Pritraukimas į mokyklas jaunų profesionalių, iniciatyvių, kūrybingų, motyvuotų, į pagalbą kitam orientuotų žmonių padėtų mokyklų bendruomenėms sukurti įvairių mokymosi veiklų (projektinės, tiriamosios, mokslinės, neformaliojo švietimo) bendrosioms kompetencijoms ugdyti sistemą ir ją įgyvendinti.

23. Dėl sparčiai mažėjančio mokinių skaičiaus ir su tuo susijusio mokyklų skaičiaus mažėjimo mokytojams mažėja darbo krūviai. 2013–2014 m. m. šalyje mokytojų vidutinis kontaktinių valandų darbo krūvis – 17,2 val. Tai skatina mokytojų nepasitenkinimą ir darbo motyvacijos mažėjimą. Siekiant minimizuoti mokytojų nepasitenkinimą, būtina finansiškai remti jų ankstesnį pasitraukimą iš įprastinės pedagoginės veiklos.

24. Keičiantis ugdymo programoms, mokymosi formoms, mokymo proceso organizavimo būdams ir metodams, sparčiai diegiant naujas informacines technologijas, būtina modernizuoti mokyklų erdves ir mokymosi aplinkas. Modernioje mokykloje turi būti sudarytos sąlygos mokinių grupiniam ir individualiam, teoriniam ir praktiniam, aktyviam, taip pat tinkliniam ar globaliam mokymuisi.

25. Siekiant plėtoti inkliuzinį ugdymą, t. y. gerinti jo kokybę ir užkirsti kelią ankstyvajam pasitraukimui iš švietimo sistemos, būtina mokyklas aprūpinti ugdymui skirta mokymosi medžiaga, specialiosiomis mokymo priemonėmis, užduočių rinkiniais, taip pat techninės pagalbos priemonėmis, skirtomis ugdymui, ir sudaryti sąlygas mokytojams įgyti kompetencijų jas taikyti. Minėtos priemonės brangios, mokyklos neturi pakankamai lėšų jų įsigyti, be to, jos naudojamos mokinio ugdymosi procese tol, kol konkretus mokinys mokosi mokykloje. Specialiųjų mokymo priemonių ir ugdymui skirtų techninės pagalbos priemonių fondų sukūrimas sudarytų sąlygas aprūpinti mokyklas reikiamomis priemonėmis ir veiksmingai jas panaudoti.

26. TIMSS tyrimo duomenimis (2011 m.), tik 13 proc. aštuntokų mokosi mokyklose, kuriose yra gamtos mokslų laboratorijos, o pradinės mokyklos jų visai neturi. Tai lemia santykinai žemesnius Lietuvos mokinių gamtamokslinius pasiekimus. Taip pat, tyrimo duomenimis, gamtos mokslų laboratorinių priemonių trūko 70 proc. tirtų mokyklų.

27. Šalyje veikia daugiau kaip 500 pagrindinių mokyklų ir progimnazijų. Dalies šių tipų mokyklų pastatai modernizuoti, t. y. įgyvendintos energijos suvartojimą mažinančios priemonės, tačiau nemodernizuotos vidaus patalpos, mokymosi, neformaliojo vaikų švietimo ir poilsio erdvės. Mokyklų erdves reikia labiau pritaikyti pagal vaikų amžių, jų individualias veiklas ir darbą grupėse. Jos turi būti tinkamos vaikų kūrybiškumui ugdyti. Trūksta modernios įrangos, mokymo priemonių, informacinių šaltinių ugdymo programose numatytoms dalykinėms kompetencijoms ugdyti.

28. Iš 26 valstybinių bendrojo ugdymo mokyklų (išskyrus vaikų socializacijos centrus) 50 proc. mokyklų pastatų fizinė būklė ir inžinerinė įranga neatitinka energijos taupymo ir higienos reikalavimų ir (ar) neatnaujintos vidaus patalpos. Mokykloms trūksta ugdymo įrangos arba jų turima yra pasenusi.

29. Nėra parengtų rekomendacijų projektuotojams, kaip modernizuoti remontuojamas mokyklų patalpas, jas pritaikyti pagal vaikų amžių, ugdymosi poreikius.

30. Didžiuosiuose miestuose trūksta vietų ikimokyklinio ugdymo mokyklose, kaimo gyvenamosiose vietovėse gyvenantiems vaikams ikimokyklinio ugdymo mokyklos sunkiai pasiekiamos. „Eurostat“ duomenimis, pagal vaikų nuo 4 metų iki privalomo mokytis amžiaus dalyvavimą ikimokykliniame ugdyme Lietuva patenka tarp tų Europos Sąjungos šalių, kuriose ikimokykliniame ugdyme dalyvauja mažiau vaikų. 2011 m. šis Lietuvos rodiklis siekė 84,2 proc., o Europos Sąjungos šalių vidurkis buvo 93,2 proc. Artimiausiu metu išliks poreikis kurti naujas ikimokyklinio ugdymo mokyklas, grupes, ypač didžiuosiuose miestuose, spręsti ikimokyklinio ugdymo priartinimo prie gyventojų problemą kaimo gyvenamosiose vietovėse.

31. Trūkstant vietų ikimokyklinio ugdymo mokyklose, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupės kuriamos bendrojo ugdymo mokyklose. 2013–2014 m. m. 300 savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklų ugdomi ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai. Mažėjant mokinių skaičiui, dalyje bendrojo ugdymo mokyklų lieka laisvų patalpų. Jas pritaikius, galima kurti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes.

32. Įgyvendinant Mokyklų tobulinimo programos plius, patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. ISAK-2331 „Dėl Mokyklų tobulinimo programos plius patvirtinimo“ projektą „Universalių daugiaviečių centrų steigimas ir plėtra“, 2013–2014 m. m. pradžioje šalyje veikė 27 mokyklos-daugiaviečiai centrai, kuriuose vykdomos ne tik bendrojo ugdymo, bet ir ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo programos, kitos neformaliojo vaikų ir (ar) neformaliojo suaugusiųjų švietimo programos, sudarytos sąlygos teikti vietos bendruomenei reikalingas kultūros, socialines ir kitas paslaugas. Sprendžiant nepakankamos švietimo ir socialinių paslaugų kokybės pasiūlos ir prieinamumo kaimo gyvenamosiose vietovėse problemą, laisvas bendrojo ugdymo mokyklų patalpas reikėtų pritaikyti neformaliojo švietimo, savišvietos, švietimo pagalbos, kultūros, socialinėms paslaugoms teikti.

33. Mažėjant bendrojo ugdymo mokyklų skaičiui kaimo gyvenamosiose vietovėse, kaimo gyventojai susiduria su sudėtingomis bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo prieinamumo galimybėmis, reikalaujančiomis didesnių finansinių ir laiko sąnaudų. Nuo 2000 metų valstybės biudžeto lėšomis perkami geltonieji autobusai reorganizuotų, likviduotų mokyklų mokiniams į mokyklą ir iš jos vežti. Pirmaisiais metais nupirkti geltonieji autobusai jau netinkami eksploatuoti (4,5 proc.), dėl lėšų trūkumo kasmet tenkinamas tik trečdalis savivaldybių paraiškų dėl geltonųjų autobusų.

34. Išvados dėl esminių pokyčių, stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (toliau – SSGG) analizė ir pagrindiniai argumentai (problemos, iššūkiai, rodikliai, veiksniai) pateikti lentelėje.

Išvados dėl esminių pokyčių	Pagrindiniai argumentai (problemos, iššūkiai, rodikliai, veiksniai)	SSGG
Sąlygų mokykloms lanksčiai formuoti ugdymo turinį ir organizuoti ugdymo ir mokymosi procesą sudarymas	Atnaujintos bendrosios bendrojo ugdymo programos orientuotos į bendrųjų kompetencijų ir esminių dalykinių kompetencijų ugdymą, itin daug dėmesio skiriant mokymuisi mokytis, į ugdymo turinio diferencijavimą ir individualizavimą, mokinių mokymosi krūvio mažinimą	Galimybė
	Mokykloms trūksta gebėjimų lanksčiai formuoti ugdymo turinį, pritaikyti jį įvairių gebėjimų ir poreikių mokiniams	Silpnybė
	Lietuvos mokinių skaitymo gebėjimų, matematinio ir gamtamokslinio raštingumo rodikliai statistiškai reikšmingai žemesni už Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos tiriamų šalių mokinių pasiekimų vidurkį, mažai aukščiausius rezultatus pasiekiančiųjų, kaimo gyvenamosiose vietovėse besimokančių mokinių pasiekimai gerokai prastesni nei miesto gyvenamojoje vietovėje besimokančiųjų, berniukų – nei mergaičių	Silpnybė

	VŠS numatyti siekiniai gerinti mokinių skaitymo, matematinį ir gamtamokslinį raštingumą	Galimybė
	VŠS nustatyti siekiniai dėl mokinių matematinio ir gamtamokslinio raštingumo gerinimo mažiau ambicingi nei Europos Komisijos rekomenduojami siekiniai iki 2020 metų	Grėsmė
	Tarptautinio 2012 metų penkiolikmečių pasiekimų tyrimo OECD PISA duomenimis, beveik pusė (49,3 proc.) Lietuvos penkiolikmečių nepasiekia pagrindinio (3) skaitymo gebėjimų, kurie būtini dalykų mokymosi turiniui ir užduotims suprasti, lygmenis	Silpnybė
	Dalis tėvų ir mokinių nepatenkinti mokykloje vyraujančia ugdymo paradigma ir pageidauja švietimo sistemoje daugiau alternatyvų, nukreiptų į individualių gebėjimų ugdymą ir asmenybės tobulėjimą	Silpnybė
	Per mažai dėmesio skiriama mokinių kritinio mąstymo gebėjimams stiprinti, nepakankamai skatinama kurti ir įgyvendinti idėjas	Silpnybė
	Bendroji matematikos programa yra orientuota į vidutinių gebėjimų mokinių ugdymą, joje neakcentuojamas aukštesniųjų gebėjimų ugdymas	Silpnybė
	Informatikos ir informacinių technologijų ugdymo turinys neatitinka pastaraisiais metais įvykusių esminių pokyčių IKT srityje	Silpnybė
	Bendrųjų programų gamtos mokslų dalys yra fragmentuotos, nesuderintos, nepalankios mokiniams ugdytis holistinį pasaulio supratimą, kūrybinio mąstymo bei problemų sprendimo gebėjimus	Silpnybė
	Mokykloms vis dar trūksta kompetencijų ir patirties organizuoti inkliuzinį ugdymą bendrosiose klasėse (grupėse)	Silpnybė
	Nepakankamas švietimo pagalbos prieinamumas ir kokybė	Silpnybė
	Nepalanki mokymuisi socialinė ekonominė aplinka, gili socialinė atskirtis	Grėsmė
	Lėšų trūkumas švietimo pagalbai teikti ir švietimo pagalbos specialistų trūkumas	Grėsmė
Mokyklų personalo, švietimo pagalbos įstaigų ir savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų gebėjimų, reikalingų ugdymo turiniui formuoti ir įgyvendinti, patobulinimas	Sudarytos sąlygos mokytojams, įgyvendinant įvairius projektus, rinktis ir dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose	Galimybė
	Dauguma mokytojų dažniausiai pamokose taiko tradicinius, poveikio paradigmai būdingus mokymo metodus	Silpnybė
	Mokytojams trūksta kompetencijų pažinti mokinius ugdymo procese, ugdyti mokinių aukštesnio lygio gebėjimus, dalyko didaktikos išmanymo, dirbant su skirtingo amžiaus ir įvairių ugdymosi poreikių turinčiais mokiniiais	Silpnybė
	Mokytojai turi problemų, formuodami ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo turinį, planuodami ir individualizuodami ugdymą, taikydami šiuolaikines ugdymo strategijas, kurdami pasiekimų vertinimo sistemą	Silpnybė

	Mokytojų kvalifikacijos tobulinimas vyksta fragmentiškai, nenuosekliai, nepakankamos galimybės rinktis nuoseklų, ilgalaikį kvalifikacijos tobulinimą	Silpnybė
	Išbandytas nuolatinis mokytojų mokymasis, kompetencijų tobulinimas ilgalaikėse stažuotėse	Galimybė
	Spartus mokinių skaičiaus mažėjimas (per pastaruosius dešimt metų mokinių skaičius sumažėjo 219 tūkst.). Mažėja mokytojų darbo krūviai (vidutinis kontaktinių valandų darbo krūvis – 17,2 val.), jie nėra užtikrinti dėl darbo vietos ateityje	Grėsmė
	Išbandytas nuolatinis mokytojų mokymasis, kompetencijų tobulinimas ilgalaikėse stažuotėse	Galimybė
Fizinės ir socialinės mokyklų aplinkos pagerinimas	Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo bendrojo ugdymo mokyklose (300 bendrojo ugdymo mokyklų veikia ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupės) praktika	Stiprybė
	Isteigtos 27 mokyklos-daugiafunkciai centrai, kuriuose vykdomos ne tik bendrojo ugdymo programos, bet ir ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo programos, kitos neformaliojo vaikų ir (ar) neformaliojo suaugusiųjų švietimo programos, sudarytos sąlygos teikti vietos bendruomenei reikalingas kultūros, socialines ir kitas paslaugas	Stiprybė
	Ikimokyklinio ugdymo mokyklose trūksta vietų didžiuosiuose miestuose, kaimo gyvenamosiose vietovėse ikimokyklinio ugdymo mokyklos sunkiai pasiekiamos (vaikų nuo 4 metų iki privalomo mokytis amžiaus ikimokykliniame ugdyme dalyvauja 84,2 proc.)	Silpnybė
	Bendrojo ugdymo mokyklų laisvose patalpose, jas pritaikius, kurti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes, organizuoti neformaliojo vaikų ir suaugusiųjų švietimo veiklas, vietos bendruomenei teikti reikalingas kultūros, socialines ar kitas paslaugas	Galimybė
	Tik 13 proc. aštuntokų mokosi mokyklose, kuriose yra gamtos mokslų laboratorijos	Silpnybė
	Nuo 2000 metų valstybės lėšomis perkami geltonieji autobusai	Stiprybė
	Pirmaisiais metais nupirkti geltonieji autobusai jau netinkami eksploatuoti	Silpnybė
	Mokykloms trūksta specialiųjų mokymo ir skirtų ugdymui techninės pagalbos priemonių	Silpnybė

III. VEIKSMŲ PLANO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

35. Tikslas – padidinti švietimo prieinamumą, pagerinti ugdymo kokybę mokyklose, vykdančiose pradinio, pagrindinio ugdymo programas.

36. Uždaviniai:

36.1. sudaryti sąlygas mokykloms lanksčiai formuoti ugdymo turinį ir organizuoti ugdymo ir mokymosi procesą;

36.2. patobulinti mokyklų personalo, švietimo pagalbos įstaigų ir savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų gebėjimus, kurių reikia ugdymo turiniui formuoti ir įgyvendinti;

36.3. pagerinti ir modernizuoti fizinę ir socialinę mokyklų aplinką.

37. Veiksmų plano tikslui pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti bus rengiami, įgyvendinami nauji projektai, naudojami ir plėtojami 2007–2013 metais įgyvendintų projektų, finansuotų [Europos regioninės plėtros fondo](#), [Europos socialinio fondo](#) ir nacionalinėmis lėšomis, rezultatai.

IV. VEIKSMŲ PLANO ĮGYVENDINIMAS

38. Veiksmų planas įgyvendinamas pagal 1 priede pateiktas Veiksmų plano priemones ir 3 priede pateiktus Veiksmų plano projektus.

38¹. Veiksmų planas įgyvendinamas pagal 4 priede pateiktas Veiksmų plano priemones ir 5 priede pateiktus Veiksmų plano projektus.

39. Veiksmų plano priemonių vykdytojos – Švietimo ir mokslo ministerija bei švietimo ir mokslo ministro sprendimu paskirtos ministerijai pavaldžios institucijos. Savivaldybės ar mokyklos gali dalyvauti kaip partnerės ir prisidėti savo lėšomis.

40. Veiksmų plano vykdymą koordinuoja Švietimo ir mokslo ministerija. Koordinavimas vykdomas, rengiant Švietimo ir mokslo ministerijos ir jai pavaldžių institucijų strateginius ir darbo planus, analizuojant ataskaitas, pasiektus rodiklius. Švietimo ir mokslo ministras gali sudaryti darbo (ekspertų) grupes Veiksmų planui įgyvendinti.

41. Švietimo ir mokslo ministro įsakymu atsižvelgiant į stebėsenos rezultatus ir pagal gautus siūlymus kasmet Veiksmų planas gali būti tikslinamas.

42. Veiksmų plano priemonių finansavimo šaltiniai:

42.1. valstybės biudžeto lėšos;

42.2. priemonių vykdytojų, savivaldybių ir mokyklų lėšos;

42.3. Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšos.

43. Veiksmų plano įgyvendinimą koordinuoja ir stebėseną pagal Veiksmų plano įgyvendinimo vertinimo kriterijus (2 priedas) vykdo švietimo ir mokslo ministro sudaryta koordinavimo grupė. Stebėsenai naudojamos Švietimo valdymo informacinės sistemos galimybės.

44. Veiksmų plano įgyvendinimas ir rezultatai nuolat pristatomi visuomenei:

44.1. įvairiuose renginiuose;

44.2. švietimo portale;

44.3. Švietimo ir mokslo ministerijos interneto svetainėje.

Priedų pakeitimai:

103 ir 106 priemonių priedas 1_R_Eur (pagal V-903)

Priedo pakeitimai:

Nr. [V-353](#), 2016-04-19, paskelbta TAR 2016-04-19, i. k. 2016-10069

Nr. [V-903](#), 2016-10-17, paskelbta TAR 2016-10-17, i. k. 2016-25244

103 ir 106 priemonių priedas 2_R (pagal V-903)

Priedo pakeitimai:

Nr. [V-353](#), 2016-04-19, paskelbta TAR 2016-04-19, i. k. 2016-10069

Nr. [V-903](#), 2016-10-17, paskelbta TAR 2016-10-17, i. k. 2016-25244

103 ir 106 priemonių priedas 3_R (pagal V-903)

Priedo pakeitimai:

Nr. [V-353](#), 2016-04-19, paskelbta TAR 2016-04-19, i. k. 2016-10069

Nr. [V-903](#), 2016-10-17, paskelbta TAR 2016-10-17, i. k. 2016-25244

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Įsakymas

Nr. [V-353](#), 2016-04-19, paskelbta TAR 2016-04-19, i. k. 2016-10069

Dėl švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugsėjo 5 d. įsakymo Nr. V-808 „Dėl Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkliuzinio ugdymo plėtos 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“ pakeitimo

2.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Įsakymas

Nr. [V-903](#), 2016-10-17, paskelbta TAR 2016-10-17, i. k. 2016-25244

Dėl švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugsėjo 5 d. įsakymo Nr. V-808 „Dėl Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkliuzinio ugdymo plėtos 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“ pakeitimo